

ОБ'ЄКТИВНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті проаналізовано об'єктивні основи функціонування ринку праці та наслідки впливу на нього глобалізаційних процесів.

Ключові слова: міжнародний поділ праці, ринок праці, глобалізація.

Розвиток світового господарства на сучасному етапі характеризується поглибленням глобалізаційних процесів. Аналіз останніх років свідчить про виникнення і розвиток певних тенденцій впливу глобалізації на ринки праці, до яких належать: формування міжнародного поділу праці у глобальному масштабі, що пов'язано із діяльністю ТНК; деконцентрація виробництва, що спричинило індивідуалізацію праці, появу численних підприємств малого і середнього бізнесу, підприємств-аутсайдерів; посилення міжнародної трудової міграції тощо.

У науковій літературі низка питань, які розкривають проблематику зайнятості та сучасного ринку праці в контексті глобалізації висвітлено в наукових роботах та публікаціях Дж.Стігліца, А.Грінспена, С.Ейзенштадта та ін. У багатьох вітчизняних публікаціях обґрунтована необхідність комплексного підходу до сфери зайнятості в умовах трансформації та інтеграційних процесів. Ці питання розглядалися в роботах О.Білоруса, В.Близнюк, Д.Богині, Л.Лісогор, Д.Лук'яненка, О.Новікової, І.Петрової, С.Сіденка, та ін. Вчені країн СНД розглядали питання зайнятості у відкритій економіці як в загальнотеоретичному плані, так і в період ринкової трансформації. Це – А.Ананьєв, В.Варламов, С.Єгоров, В.Іноземцев, В.Кістанов, Н.Ромашевська та інші.

Становлення національного ринку праці відбувається під впливом поглиблення міжнародного поділу праці. Міжнародний поділ праці як пряме продовження суспільного поділу праці є об'єктивною основою науково-технічних, виробничих, торговельно-економічних зв'язків між усіма країнами світу. Досягнутий рівень міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація господарського життя означають, що закономірності світового господарства дедалі активніше впливають на розвиток окремих країн. У цих умовах держави світового співтовариства намагаються зміцнити свої становище в міжнародному поділі праці, вплинути на його формування, примножити переваги і звести до мінімуму можливі втрати від своєї інтеграції у взаємозалежну систему міжнародних економічних відносин [1; с.686]. В останнє десятиріччя ХХ та на початку ХХІ ст. у розвинутих країнах Заходу відбувається серйозне переосмислення, переоцінка традиційних уявлень про міжнародний поділ праці, яка зумовлена передусім зростаючою інтернаціоналізацією господарського життя, боротьбою країн "третього світу" за економічну самостійність, різким загостренням глобальних проблем, а також ломкою традиційних господарських структур у західних країнах. Досягнення науки і техніки дають змогу істотно змінювати властивості та характеристики товарів, з якими країна виходить на світовий ринок та бере участь у міжнародному поділі праці. Під тиском конкуренції йде постійний пошук шляхів і методів подальшого вдосконалення вироблюваної продукції, зростає наукоємність продукції, що ставить нові вимоги до робочої сили з точки зору її кваліфікації, загальноосвітнього рівня тощо. Якщо раніше помилки, допущені окремими робітниками при виробництві продукції, можна було ліквідувати без значних втрат, то в сучасних умовах наукоємного, високотехнологічного виробництва такі помилки дорого коштують підприємству. "Людський фактор" стає дедалі важливішим елементом у новій моделі постіндустріального розвитку характерними рисами якого є невпинне зростання сфери послуг, особливо банківських страхових, торгівлі, туризму, а також розвиток швидкими темпами цілої групи нових наукоємких, високотехнологічних галузей – електроніки, інформатики, фармацевтики, телекомунікацій, космонавтики, біоінженерії тощо [2; с. 19]. Разом з тим, в умовах подальшого поглиблення глобальних процесів багато підприємств текстильної, металургійної, суднобудівної та інших галузей промисловості в розвинутих країнах Заходу зазнають глибокої кризи, і всі спроби її подолання є дорогими й малоефективними. Новий міжнародний поділ праці по-іншому визначає таке поняття як конкурентоспроможність, яке дедалі частіше використовується не лише щодо окремих підприємств чи фірм, а й щодо країни в цілому.

Раніше вважалось, що країна з дешевою робочою силою одержує порівняльні вигоди, в сучасних умовах ця точка зору поступово змінюється, хоч і не відкидається зовсім. Сьогодні зростає попит на такі якості робочої сили, як рівень кваліфікації, дисциплінованість, професійна підготовка, націленість на результат. Перевага надається кваліфікованішим, хоч і дорожчим трудовим ресурсам. Навіть нові індустріальні країни, які зробили свого часу стрибок в економічному розвитку і зайняли досить міцні позиції в міжнародному поділі праці не в останню чергу завдяки дешевій робочій числі, нині сконцен-

трували зусилля на підвищення кваліфікації та професійного рівня робітників.

В умовах інтернаціоналізації господарського життя країн світу почали проявлятися загальносвітові тенденції у сфері зайнятості, зокрема: вплив науково-технічного прогресу на структурну перебудову економіки, який веде до значного піднесення продуктивності праці (продуктивність праці у 2006 році в світовому масштабі збільшилася на 26 відсотків, а чисельність працюючих лише на 16,6 відсотка) [3] і в той же час призводить до скорочення робочих місць (у 2006 році 6.3% світової робочої сили (195.2 млн. чоловік) були безробітними [Там же], впровадження інформаційних і комунікаційних технологій, що дає можливість виконувати роботу вдома та створює нові можливості в отриманні робочого місця, проте сприяє ізоляції працівника від колективу; поширення неформальної економіки, що призводить до дезінтеграції трудових відносин і погіршення умов праці; глибоке розшарування зайнятих на підприємствах працівників; чітке розмежування підходів регулювання соціально-трудових відносин у державному та приватному секторах економіки; посилення ролі транснаціональних корпорацій у формуванні національних ринків праці, в утворенні нових сегментів робочої сили, у виникненні нових конкурентних стратегій на ринку праці; розширення можливостей малих і середніх підприємств у створенні робочих місць для задоволення потреб великих підприємств та індивідуальних споживачів.

З огляду на сформульовані в економічній літературі визначення і форм прояву глобалізації в різних сферах економіки і суспільства, слід наголосити на тому, що глобалізація є продуктом епохи постмодерну, переходу від індустріальної до постіндустріальної стадії економічного розвитку, формування основ ноосферно-космічної цивілізації. Звідси випливають якісні та кількісні ознаки і показники, що характеризують розгортання даного процесу. Існує два погляди на глобалізацію? оптимістичний і песимістичний. З позиції першого, світ стає єдиним, формується новий світовий порядок, прискорюється суспільний прогрес. Згідно іншого, глобалізація веде до посилення нерівномірності розвитку окремих країн, однобічності економік відсталих країн та загострення суперечностей між ними та країнами сталого економічного розвитку [2; с.19].

Економічна складова глобалізації пов'язана насамперед із джерелами, факторами, формами господарського розвитку. Мова йде про інвестиції й технології, робочу силу, інтелектуальні й фінансові ресурси тощо. Зростають міжнародна торгівля та інвестиції, небачених досі масштабів досягла диверсифікація світових фінансових ринків та ринків робочої сили, відчутно підвищилась роль транснаціональних корпорацій у світогосподарських процесах, загострилась глобальна конкуренція.

Особливістю глобалізації є посилення нерівномірності розвитку світової економіки. Головне завдання країн з перехідною економікою полягає в мінімізації вразливості щодо зовнішніх шоків, а також залежності від іноземних інвесторів, які спрямовують сюди великі потоки капіталів. Найбільшу загрозу глобалізація становить саме для країн що розвиваються, бо саме вони відчувають гостру нестачу людського капіталу, інституцій, господарської інфраструктури, економічних рішень, необхідних для реалізації певних можливостей. Під впливом розширення меж відкритості національних товарних і фінансових ринків, зростання конкуренції між товаровиробниками відбуваються суттєві зміни в структурі й масштабах зайнятості. Розширюються можливості для перенесення виробництва, а разом з ним і робочих місць, до інших країн, а надто з дешевою робочою силою. Безумовні переваги мають компанії тих розвинутих країн, які виробляють конкурентоспроможну продукцію, мають змогу впливати на політичні рішення урядів держав світу, диктувати їм свої умови.

Загалом, наслідки впливу глобалізації на функціонування та структуру ринку праці потребують детального аналізу, чому будуть присвячені наші подальші наукові дослідження і публікації.

Список використаних джерел:

1. Сандугей В.В. Становлення ринку праці в умовах, інтеграції України у світову економіку //Формування ринкової економіки: Зб.наук.праць. Спецвип. Управління людськими ресурсами:проблеми теорії та практики. – Т.2. Ч.П.,-К.: КНЕУ. 2007,- с.685.
2. Петрова І.Л. Регулювання зайнятості у світлі глобалізаційної перспективи // Економіка та держава,-№2,-2005 - с.19.
3. www.minpraci.gov.ua

Annotation. In article objective bases of functioning of a labour market under influence of global processes are analysed.

Key words: the international section of work, labour market, globalization.